

NECROLÒGICA DEL SR. ANTONI SABATER

per

DR. ANTONI DE P. ESCURA I VIÑUELA

Acadèmic de número

El dia 14 d'agost de 2008 va morir l'Acadèmic Antoni Sabater i Tomás.

Pronunciar unes paraules en una sessió cronològica de l'Acadèmia donant testimoni de l'activitat professional i jurídica d'un dels seus membres és complex. Però escriure sobre la història del pensament jurídic de l'Acadèmic Antoni Sabater i Tomás és estimulants, i no està condicionat pel fet d'escriure avui sobre l'obra d'una persona que vaig tractar molt freqüentment en els darrers anys de la seva activitat com a jurista, i concretament en la funció d'àrbitre. Per raó de veïnatge al meu despatx professional em visitava assíduament i parlàvem de molts temes referits a l'Acadèmia, al Dret, i concretament a l'àrbitratge. El seu currículum, molt brillant, em va donar confiança per confiar-li varis àrbitratges, que va resoldre amb competència, puntualitat i objectivitat. Com President del Tribunal Arbitral de Barcelona vaig valorar la seva actitud obertament participativa i d'involucrar-se a la funció d'àrbitre i la recerca de nous àmbits d'estudi dels diversos temes i peculiars referències del procediment arbitral.

Antoni Sabater reunia las qualificacions o requisits que s'han de donar en la persona de l'àrbitre, en termes de formació acadèmica, titulació professional, experiència com a jutge. Si acceptem l'extensa dita de que «l'àrbitratge val el que val l'àrbitre», els àrbitratges en els que intervingué Antoni Sabater varen tenir un gran valor, i la motivació al pronunciament del laude constituïen peces exemplars de raonaments jurídics i l'adient aplicació de la Llei, la doctrina o el Costum a la matèria o objecte de l'àrbitratge.

Va complir amb, els requisits d'independència i imparcialitat, qualitats essencials de la funció arbitral, aquesta última és la qual es requereix d'un jutge, i que ell tan dignament havia exercit en els alts càrrecs que havia ostentat.

Quan un home s'identifica amb el seu mitjà, es produeix sempre una influència recíproca, una osmosi en els dos sentits, de la qual surten ambdós beneficiats. En el cas concret de Sabater, les seves preferències i el seu prestigi s'havien decantat al llarg de molts anys pel dret penal. Ho prova el fet d'haver

ostentat el fonamental càrrec de Magistrat-Jutge de «Vagos y Maleantes» amb jurisdicció ampliada a Catalunya i Balears, per la que es requeria unes especials condicions, difícils de trobar pel complex i delicat de la seva missió. Fruit del seu estudi en aquesta matèria, va tenir una assídua participació activa a Congressos internacionals i a esdeveniments jurídics en diferents Escoles i Universitats. En mèrit a aquests estudis i la seva doctrina, intervé com a vocal a la Comissió per a la reforma de la Llei espanyola de «Vagos y Maleantes», i veuen a la llum, al llarg d'aquest període una sèrie d'obres sobre aquest problema social.

El seu llibre «Els delinqüents juvenils» programa, després d'analitzar els conceptes de la delinqüència juvenil, l'àmbit en el qual els joves han de preparar-se a les responsabilitats que tindran el dia de demà i, per a això, rebre una educació que desenvolupi i unifiqui la seva personalitat, obrintlos especialment a la trobada del proïsme, en una societat que albira més cosmopolita i multicultural, especialment en les grans àrees urbanes, on la complexitat de les relacions humanes poden donar origen a grans solituds i el perillós pendent en la qual poden desllissar-se, trobant-se marginats, no tant pels grups que els aïllen sinó per la seva pròpia inadaptació.

Però Antoni Sabater estava destinat a omplir de pensament, estudi i com a Jutge d'Apel·lacions, la institució més genuïna d'Andorra, aprofundint en les fonts del Dret Andorrà, del que fou un eminent estudiós.

La seva designació al 1967, com a Jutge Delegat d'Apel·lacions del Principat d'Andorra, i digne col·laborador del Copríncep-Bisbe, exerceix tan enorme força sobre ell, que inesperadament, sense abandonar la seva primera activitat, immediatament se sent abocat a una temàtica completament diversa. Les qüestions que ha hagut de resoldre, li han suscitat la problemàtica del Corpus juris civilis i seddit pels raonaments dels juristes romans, assoleix que Andorra faci d'ell un civilista de cos sencer, cosa que no s'havia produït amb tal intensitat en el seu llarg pelegrinatge judicial regentant els jutjats de Falset, de Valls, de La Bisbal, de Reus, de Tarragona, de Palma de Mallorca i de Girona.

Ni tampoc l'havia commogut la seva permanència a les Sales 1a i 2a del Contenciós de l'Audiència de Barcelona. D'ara endavant la seva concentració en les profundes qüestions civils, li ocuparà de forma destacada el seu estudi i consagració, exercitada en la doble via paral·lela de Jutge-Delegat d'Apel·lacions a Andorra i de President de la Sala 1a de lo Civil de l'Audiència territorial de Barcelona. I com li agradava repetir, la seva eclosió sincera al Dret civil, l'ha motivat gairebé exclusivament al seu contacte directe amb la realitat andorrana i el descobriment del Dret romà.

Va tenir cura d'omplir els buits existents a la legislació andorrana, i va treballar acuradament en la preparació de textos legals que la Mitra d'Urgell va acollir i promulgar en benefici dels ciutadans de les Valls i de llurs relacions cíviques.

Les sentències dels Tribunals andorrans posseeixen un gran valor afectiu i efectiu, i encara que la jurisprudència dels Tribunals no sigui una font de dret *stricto sensu*, no es pot desconèixer que constitueix un diagnòstic de gran importància, per confirmar la certesa i estabilitat de les regles jurídiques, acreditar el progrés del dret i constatar l'adaptació a les necessitats imposades per la convivència rural, mercantil i ciutadana, en cada moment.

Actuant amb ple sentit comú, i conseqüentment prudent, i ben ple d'energia pacificadora i convincent, movent-se i motivant-se per l'excelsa i subtil intuïció de la justícia concreta, Antoni Sabater va obrar guiat per l'experiència subconscient densa i nodrida, i per la subsegüent verificació conscient i cartesiana del rigor lògic, tot comprovant la legalitat, la viabilitat de la solució d'acord amb el sentit, l'esperit, l'essència mateixa de l'ordenament jurídic.

Tenia un fi i penetrant sentit de la ponderació, del que constitueixen testimoni les seves magnífiques i ajustades Sentències.

El seu fons romanista fa d'ell un autèntic mestre de l'art de jutjar i un tractat viu de Dret civil, en el qual mobilitza el dret romà alternant amb els més moderns i avançats ordenaments jurídics vigents.

Antoni Sabater va ser prototip de jurista andorrà, ja que en l'exercici de la seva activitat de Jutge d'Apel·lació no es va limitar a aplicar el Dret, sinó que va realitzar el incommensurable esforç de lliurar-se al Dret mateix i a les institucions jurídiques andorranes i va aplicar, al tractament dels fets jurídic, una metodologia jurídica.

L'Acadèmic Angel Martínez Sarrión escriu, en el número monogràfic dedicat al Dret Civil del Principat d'Andorra (1986), que l'obra de Sabater «Dret Civil d'Andorra» amb peu d'impresca a Andorra la Vella, 1984 «, que «estem en presència d'un manual, per la seva claredat expositiva, per la seva sistemàtica en les matèries, per la seva elaboració jurisprudencial i doctrinal, pel tractament de les qüestions i els textos, i per tot això cridat a ser pels estudiosos andorrans el que el Castán ha estat durant anys per a l'estudi del Dret civil espanyol». Afirmar Martínez Sarrión que quan un poble té el seu dret, ha arribat a la majoria d'edat per a escriure la seva història.

El prestigi de Sabater era notable i consolidat. La Junta Directiva del Col·legi de Notaris de Barcelona va acordar per unanimitat, en sessió celebrada el 22 de maig de 1985, recollint el sentiment generalitzat amb motiu de les Jornades catalano-alemanyes de Dret romà, de la necessitat de divulgar en l'àmbit internacional les diferents facetes que integren el Dret del Principat d'Andorra, i per a això el Degà Font Boix comptava primordialment, segons va dir, amb l'experiència d'Antoni Sabater, per la seva dedicació a les qüestions d'Andorra, primer com Jutge-Delegat d'Apel·lacions i després com Fiscal General de les Valls, i que va tenir plena autoritat per a l'estructuració de les matèries que abastessin els àmbits de Dret i «les institucions del Dret andorrà, i que especialment ocupen i preocupen als juristes».

Antoni Sabater va aplicar tant el dret autòcton com l'original dels Corpus romà i canònic, agermanant el respecte a la força de les tradicions i a les institucions jurídiques laborades per la història, i que fossin satisfactòries adequadament a les necessitats jurídiques del país, en harmonitzar les orientacions i finalitats d'altres moments amb els imperatius actuals aconsellats per la justícia.

ESTRUCTURA DE LES SENTÈNCIES DEL JUTJAT D'APEL·LACIONS

Inclouen la valoració conceptual i l'esquema racional de l'aplicació de nombroses normes andorranes, i si bé des d'un punt de vista pràctic no constituirien veritables criteris d'autoritat, de jutge, és indubtable que, en determinades condicions de repetició, creen un ascendent que, malgrat ser més moral que jurídic, no per això deixen de tenir un gran valor orientatiu en la interpretació o en la solució d'una dificultat, quan la norma guarda silenci o resulta insuficient. Altrament, garanteix la igualtat entre els justiciables, perquè es resolen les qüestions amb idèntic criteri.

Vull recollir alguns principis dictats en les sentències d'Antoni Sabater:

LA FUNCIÓ DEL JUTGE O DEL PROFESSIONAL JURÍDIC

«Ultrapassa l'àmbit de la mera subsunció dels fets sota la norma legal, perquè en la seva missió d'individualitzar el dret, en enfrontar-se amb el cas concret que ha estat sotmès a tractament jurídic, ha d'integrar-lo amb solucions noves, i dins de certs límits, per a adaptar-lo a la vida. I per dur a efecte aquesta missió és necessari conèixer les fonts del dret civil, el coneixement del dret i determinació de l'aplicabilitat a la situació de fet objecte de la controvèrsia».

INTERPRETACIÓ DELS CONTRACTES

«La interpretació romana del negoci jurídic tendeix sempre a emancipar-se de les formes rituals i a desplaçar-se cap a l'estimació de la voluntat, tant per causa del tràfic mercantil, com per les influències retòriques que van suscitar les qüestions de l'enteniment contractual *secundum voluntatem*; emana, per tant, que la interpretació de tot contracte ha de donar-se suport més en la indagació de la intenció de les parts contractants que en la intrínseca significació de les paraules».

INTERPRETACIÓ DE LES NORMES ACATAMENT DE LA LEGALITAT

«L'òrgan jurisdiccional ha d'estar atent a la dinàmica vital, que va canviant a poc a poc el contingut i el sentit de les relacions socials en funció a resoldre justament les controvèrsies que es debaten; i a aquesta fi, haurà de triar, interpretar i aplicar concretament la norma jurídica, tenint en compte la realitat sociològica i els valors vigents en la col·lectivitat; el que no vol dir que les noves pautes de comportament que coadjuven al canvi social permetin prescindir de la norma positiva i alliberar-lo arbitràriament de la seva aplicació; i consegüentment que, sota aquell pretext, es contradigui amb el llenguatge i esperit de la llei vigent, ja que, l'acatament a les disposicions legals, constitueix un dels deures primordials de la funció de jutjar».

AUTONOMIA DE LA VOLUNTAT

«L'autonomia de la voluntat, alimentada per la *voluntas* romana, o pel compromís moral o religió assumit per l'ésser humà, vol expressar que l'individu té dret a realitzar els negocis jurídics que cregui convenients, i que, continguts en els límits de la llei, son reconeguts per aquesta, rebent de la mateixa la seva forga obligatòria.»

ACTES PROPIS

«El fet que una persona tracti en una determinada situació jurídica d'obtenir la victòria en un litigi, posant-se en contradicció amb la seva conducta anterior, constitueix una conducta injusta i manca de lleialtat. La pretensió així defensada no ha de prosperar, ni ser acollida, i ha de ser sancionada amb la desestimació, tant per aplicació immediata i necessària del principi *adversus facta suum, quis venire non potest*, com pel general de la bona fe, que domina tot el tràfic jurídic, i que significa rectitud, honestat i la confiança que cadascuna de les parts espera de l'altra».

* * *

Antoni Sabater va pronunciar el seu discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya el 15 de juny de 1993, pronunciant la seva dissertació sobre «De les fonts del Dret Andorrà fins a llur aplicació: La jurisprudència com a conducte». Li contestà l'Acadèmic Dr. Josep-Joan Pintó i Ruiz.

Va afirmar que exposar el dret andorrà, suposa partir d'un axioma inconclús, el d'afirmar la primacia del costum, reflectint fins i tot en norma escrita per obra

de l'aplicació jurisprudencial i no sols en transmissió oral enfront del que imposa de dictar legal. Això fa que es requereixi un més gran esforç de concentració per tal que l'ordenament jurídic es vagi engrandint i enriquint amb les normes que, encara que vagin revestides d'un caire jurídic, no deixin escapar del tot el seu caràcter ètic i social.

En un sistema de dret consuetudinari, escriu Sabater, el magistrat, el jutge, el notari i l'advocat hem de complir la missió de lletrats d'una forma quasi idèntica a la dels romans, ja que la recerca per part dels juristes romans de la solució postulada pel cas concret, radicava en aquella orientació coneguda per la intuïció jurídica, que possibilitza l'aproximació del sentiment del dret a la realització de la justícia material.

L'aplicació del Dret Andorrà va formar part molt important de la investigació i consegüentment de l'aplicació pràctica del fenomen que va ocupar intensa i afectivament la tasca d'un jurista, del nivell cultural de l'Acadèmic Antoni Sabater. No es fàcil penetrar en un dret genuí i tradicional que ha recorregut un llarg camí des dels Pereatges de 1278 i que actualment, partint de la tradicional divisió de poders, té un ordenament jurídic renovat, sota la cúpula de la seva Constitució de 1993.

Antoni Sabater va participar, amb evident lideratge, en el conjunt dels impulsos que van consolidar i van desenvolupar el sistema que avui il·lumina tot l'espai jurídic del Dret públic, el Dret privat i el Dret processal andorrà.

* * *

Reconeguda es internacionalment l'activitat d'Antoni Sabater en el camp de la perillositat social, com a jutgador i com a doctrinari. Promotor de la llei sobre perillositat i rehabilitació social espanyola com ja s'ha esmentat, fins a merèixer el títol de «pare de la rehabilitació, atorgat pel professor de la Universitat de Gènova, Filippo Grammatica. Fou designat per a representar Espanya en el Tercer Congrés de les Nacions Unides sobre

Prevenió del Delicte i tractament del delinqüent (Estocolm, 1965), per a pronunciar la conferència inaugural de les Jornades Internacionals de Criminologia (Mendoza, 1969) i del V Congrés Penitenciari llatino-americà (Maracaibo, 1970). Fou convidat a donar conferències a les Universitats de Mérida i Zulia (Venezuela), a elaborar ponències sobre la joventut inadaptada per a la Sociological Abstracts de Nova York i pel Congrés de Medicina Legal celebrat a Barcelona l'any 1962. Obtingué el Premi Duran i Bas l'any 1959 que s'atorga a la millor monografia sobre matèries de Dret Civil o Mercantil. Fou invitat pel Govern dels EE UU per a col·laborar amb la lluita antidroga essent rebut pels principals establiments d'aquella nació.

Fou nomenat membre d'honor del Centro de Estudios Criminológicos de Mendoza, de la Sociedad Venezolana de Derecho Penal y Criminología, de la Asociación Internacional de Derecho Penal, etc...

Honrat amb el títol de membre de l'Associació Internacional de Dret Penal, va intervenir com Delegat del Govern Espanyol en el III congrés de Nacions Unides, celebrat a Estocolm a l'agost de 1965, sobre la «prevenció del delictes i tractament del delinqüent» i posteriorment entom de la Criminologia, branca en la qual se l'ha considerat una autoritat. Va professar Conferències en les Facultats de Dret de les Universitats de Buenos Aires, Central i Catòlica de Santiago de Xile, de Maracaibo i a l'Escola Militar de Caracas, així com a la clausura de les Jornades internacionals de Criminologia a Mendoza

Va desenvolupar el càrrec de president de la Sala Primera del Civil de l'Audiència Territorial de Catalunya. Va actuar de Jutge Delegat d'Apel·lacions d'Andorra des de l'any 1967 al 1981 que va ésser nomenat Fiscal General de les Valls.

De l'entorn familiar de l'Acadèmic Sabater, i concretament del seu fill Sabater i Reixach, trasllado unes notes que caracteritzen la seva interessant personalitat:

Com a Jutge era un home de Dret, ponderat, moderat, estudiós i vocacional; metòdic en els hàbits i actiu, el que li va permetre apart d'exercir la professió, publicar llibres, articles, fer ponències, intervencions, etc. No concebia una forma diferent de viure que el treball en i per al Dret, vida i dret eren per a ell tot un.

Era Tarragoní, amb un profund amor a la seva terra. Va tenir a més dues terres d'adopció: Andorra i l'Empordà. Al primer hi va treballar molt intensament; al segon, especialment a Llafranc hi passava els estius, el vincle amb aquest poble, li venia per matrimoni. La seva esposa era de la Bisbal, on va anar destinat als anys quaranta com a jutge de 1a Instància i Instrucció. La platja i el mar de Llafranc li oferien la dimensió i la calma dels grans espais oberts, la intuïció i la plenitud del infinit.

Tenia un caràcter bondadós, bromista, irònic, un talant particular que es difícil descriure. Sempre estava disposat a ajudar, a escoltar, a donar una orientació. Però no tot eren grans coses o esdeveniments, seria incomplet parlar d'ell sense fer referència al «Barça», el seu barcelonisme era intens i colpidor.

Era també un melòman, tots els seus avantpassats havies estudiat música, ell tenia la carrera de piano i de jovenet havia fet algun petit concert com a solista; gran amant de l'òpera i de la música clàssica, necessitava tant com l'aire, d'aquella capacitat de transformació, de transport emocional, d'aquell impacte directe al cor i als sentits que molt poques coses poden proporcionar tant com la música.

Que el Déu de l'eternitat hagi rebut la seva ànima a la llum de la Glòria.

TREBALLS SELECCIONATS DE L'OBRA D'ANTONI SABATER I TOMÁS

«*Gamberros, Homosexuales, Vagos y Maleantes*», Estudi juridico-sociològic. Pròleg del Dr. Octavio Pérez-Vitoria, Catedràtic de Dret Penal, Editorial Hispano-Europea. Barcelona. Volum de 606 pàgines.